

פרויקט "למידה ממשפחה" שנה ב'

עדכון : גבי צאלה אדלשטיין

תש"ע

תוכן עניינים

3	1.1 מבוא.....
3	1.2 מטרות.....
4	1.3 הנחיות ליצירת קשר מותאם עם המשפחה.....
5	1.4 תיאור התהליך ודרישות התפקיד.....
9	1.5.....

נספחים

11	א': הנחיות מפורטות לעריכת המפגשים והוראות לכתובת היומנים.....
----	---

1. פרויקט "למידה ממשפחה" – הכרת הלקות בראייה קהילתית

ריכוז הפרויקט: גב' צאלה אדלשטיין

1.1 מבוא

מחלה כרונית או נכות כרונית מהוות מצב חיים מיוחד שיש לו השלכות לא אק על תפקודו של האדם עם הלקות/ הנכות, אלא על תפקוד המשפחה כולה. כאשר אדם לוקה בנכות בשלב כלשהו במהלך חייו, משתנה עולמו. קיימות מגבלות תקשורתיות ופיזיות שמצמצמות את המגע עם העולם החיצון ומחייבות אותו להזדקק לתיווך. יכולתו התקשורתית משתנה, קיימות מגבלות פיזיות וקוגניטיביות שונות ולכן, במרבית המקרים, הוא אינו יכול לחזור לעבודתו הקודמת או אינו יכול לעבוד כלל, קיים קושי רב במציאת עיסוקים חלופיים, קיימים שינויים ביכולת הפיננסית ועוד. יש לכך השפעה על כל הרשת המשפחתית והחברתית, ולמשפחה יש מקום מרכזי כגורם תומך ומתווך בין האדם עם הלקות לבין מגוון של גורמים מערכתיים-קהילתיים.

במסגרת הפרויקט "למידה ממשפחה", סטודנטים משנה ב' בחוג מתבקשים להיפגש במהלך מספר חודשים עם משפחה שבה אחד מחבריה סובל ממשפחה כרונית או מלקות נרכשת (כתוצאה מפגיעה מוחית כלשהי) ולפתח עמה קשר הדדי.

הפרויקט מבוסס על גישת "המשפחה במרכז" (Family Centered approach) המתייחסת למשפחה כבעלת השפעה רבה על תהליכי טיפול ושיקום וכמקור מידע משמעותי. התנסות זו תאפשר למידה כוללת ורב ממדית על גורמים שונים כמו: הסביבה הפיזית והאנושית בה חי המטופל, דרכי התמודדות, ציפיות, אכזבות ותכניות חיים של האדם עם הלקות ומשפחתו.

1.2 מטרות:

הרחבת ידע והגברת מודעות לאפיוני הלקות

במהלך ההכרות עם האדם עם הלקות ועם משפחתו/ה, תלמדו על מהות הלקות מנקודות מבט שונות ועל הגורמים השונים המעורבים בחייו. הכרות כזו תאפשר להבין את יחסי גומלין שבין האדם עם הלקות לבין משפחתו, הגורמים הרפואיים המעורבים בטיפול, הגורמים השיקומיים, והאספקטים החברתיים והתרבותיים.

רכישת מיומנויות ליצירת אינטראקציה איכותית בין "בעל מקצוע" לבין המשפחה.

יצירת קשר עם המטופל ועם משפחתו מחייבים למידה של מיומנויות הכוללות בין השאר שמירה קפדנית על גבולות מקצועיים ברורים ורגישות אנושית מרבית. מיומנויות נלמדות אלה משתלבות יחד עם כישוריכם האישיים שאותם יש לטפח על מנת ליצור קשר אנושי משמעותי.

יצירת קשר עם משפחה כתהליך ארוך טווח :

יצירת קשר עם משפחה לאורך תקופה ממושכת ולא רק במפגש חד פעמי תאפשר לכם ללמוד בצורה מעמיקה יותר על הלקות ועל גורמים שונים שיכולים לגרום לשיפור או להחמרת המצב במהלך הזמן. כמו כן, תוכלו לעקוב אחר שינויים שיחולו בעמדות ובתחושות שלכם ועל אופן התפתחות הקשר ביניכם ובין המשפחה.

1.3 הנחיות ליצירת קשר מותאם עם המשפחה

א. התייחסו למשפחה כאל מורה

המשפחה מהווה מקור חיוני של מידע משמעותי. באמצעות הקשבה פעילה ומכבדת תוכלו ללמוד רבות על מגוון של נושאים וסוגיות:

- ❖ אפיוני הלקות
- ❖ דרכי ההתמודדות במשפחה: נקודות חוזק או לסירוגין נקודות תורפה
- ❖ סוגי אינטראקציות בתוך המשפחה והשפעת הלקות על אופיין.
- ❖ משמעות הלקות בעיני בני המשפחה
- ❖ הקשר של המשפחה עם גורמי התמיכה בקהילה: המערכת הרפואית, הגורמים הטיפוליים/השיקומיים ואף רשויות הרווחה.

ב. ראו במשפחה שותף לקשר הדדי ולא אובייקט לתצפית או בדיקה

כל המשפחות התנדבו לפרויקט מתוך מודעות ומרצון לעזור בחינוך דור הקלינאים הבא - אתם! באופן טבעי יכול להיות שתחושו בתחילת התהליך אי נוחות מחדירה לפרטיות של המשפחה וחשש מכך שאתם זקוקים למשפחה לצורך למידה במקום לתרום ולסייע לה. החששות הללו מובנים וניתן להתגבר עליהן על ידי יצירת יחסים הדדיים עם המשפחה המבוססים על תקשורת חיובית וגישה אמפטיית.

בדקו עם בני המשפחה מה מטרותיהם ביצירת הקשר עמכם - יתכן ויתברר כי אתם יכולים לעזור, אם על ידי הקשבה שאולי אינם זוכים לה במקומות אחרים, או על ידי מתן עזרה מעשית. לעיתים מספיקה צם העובדה שהמשפחה מרגישה שהיא משמשת כמורה ועוזרת לחנך את קלינאי העתיד.

ג. גלו רגישות והישמרו מפגיעה בפרטיות

כאמור, המשפחות שנבחרו לפרויקט נענו מרצונם לפתוח את דלתות ביתם למשימה חשובה זו. למרות זאת, אין עוררין על כך שמדובר בחוויה מאוד אינטנסיבית הנוגעת לתחומי חיים רגישים. עליכם להיות מאוד רגישים ולכבד את פרטיותם ולהיות ערים לגבולות שהמשפחה מציבה. אל תנסו לחדור לתכנים שהמשפחה חוסמת את הדרך אליהם והישארו רק בתחומים המותרים מבחינת בני הבית איתם תהיו בקשר.

ד. הימנעו משיפוטיות

לחיות במשפחה שבה אדם אחד חולה או סובל מלקות כלשהי מהווה מצב חיים מורכב. קל לעתים בתור גורם חיצוני, להיסחף לעמדות ביקורתיות או שיפוטיות. זכרו שהמצב מעורר כאב רב ותחושות עמוקות של מועקה ולעתים אף של אבל. קבלו את המשפחה והאדם עם הלקות כפי שהם. נסו להבין, תוכלו להציג שאלות אולם ללא שיפוט וללא מתיחת ביקורת. יחד עם זאת העדר שיפוטיות אין משמעו העדר דעה עצמית, להיפך: חשוב מאד שתהיו מודעים לרקע שלכם, לאמונות, לדעות ולעמדות. הרקע והעמדות שלכם לעיתים שונות משל המשפחה, ויהיה מעניין מאד לעמוד על טיב ההבדלים ולהתייחס אליהם ביומן המסכם.

1.4 תיאור התהליך ודרישות הפרויקט

א. יצירת קשר עם המשפחה וקביעת לוח זמנים

במהלך הפרויקט תיפגשו עם המשפחה שש פעמים.

רצוי שכבר בסיום הפגישה הראשונה תקבעו תאריכים לכל שאר הפגישות, אם זה אפשרי. לכל פגישה יהיו מטרות שונות ורצוי אף מיקום שונה, הכל בהתאמה לאורח החיים של האדם עם הלקות ומשפחתו ובתיאום עמם.

התקשרות ראשונית

תוך שבוע מקבלת פרטי המשפחה מצוות היחידה להתנסויות קליניות, הנכם מתבקשים להתקשר

למשפחה, להציג את עצמכם, ולקבוע מועד לפגישה ראשונה. הציגו למשפחה להחליט על מקום המפגש – בית המשפחה הוא המקום שודאי יהיה נוח לרוב המשפחות והרצוי מבחינתנו, אולם אם המשפחה מעדיפה מקום מפגש אחר – התאימו את עצמכם לכך.

אם נוצרות בעיות בשלב זה – הודע/י מיד לגב' צאלה אדלשטיין או לגב' שירלי טל במזכירות החוג.

ב. מילוי מטלות

כתיבת יומן פגישות והגשתו

- ❖ מיד בסיום כל פגישה הנכם מתבקשים לערוך רישום שמתעד את מהלך הפגישה – "יומן פגישות".^(*)
- ❖ יש לשמור את צילומי היומנים ברשותכם.
- ❖ בסוף הסמסטר יש להגיש את כל היומנים – בתאריך שמצוין בטבלה השנתית.
- ❖ את היומנים יקראו מנחי התחום.

ג. הקפדה על נוהלי אתיקה מקצועית ואישית

1.1. סודיות

סודיות מלאה הובטחה למשפחות שהסכימו להשתתף בפרויקט, והיא מאושיות העיסוק בכל תחום טיפולי. הימנעו מכל חשיפת מידע לגבי פרטים מזהים של המשפחה בשום עיתוי והקשר: לא בשיחות עם חברים ובני משפחה ולא בשיחות בין הסטודנטים. לדוגמא: ניתן לומר "נפגשתי עם משפחה שהבעל / האב לקה באירוע מוחי" במקום "נפגשתי עם משפחת רשף מפתח תקווה שהבעל "אברהם" עבר אירוע מוחי בשנה שעברה."

הדבר נכון גם לגבי מידע כתוב. ביומן ובעבודת הגמר נהוג להשתמש בראשי תיבות של השמות או בשמות בדויים.

2.1. רגישות תרבותית

הכניסה לבית הפרטי של המשפחה מחייבת רגישות לשונות תרבותית שיכולה לבוא לידי ביטוי בצורות שונות כגון סממני התנהגות חיצוניים (אופן לבוש, מנהגי כיבוד, עוצמת קול דיבור בשיחה וכו'), וכן

^(*) ראו בהמשך המסמך הנחיות מפורטות לכתיבת "יומן הפגישות"

בצורות התנהגות שונות . אופן הלבוש, לדוגמה, יכול לעתים להשפיע על רושם ראשוני - לחיוב ולשלילה. מאחר ואתם מצטרפים אל משפחה שעמדותיה האישיות לגבי סממני תרבות שונים לא ידועים לכם, היו ערים לסגנון האירוח וההתנהלות במהלך המפגש כדי לאפשר אווירה נעימה ומכבדת.

הנחיות למילוי המטלות

הנחיות מפורטות לעריכת המפגשים והוראות לכתיבת היומנים מופיעים בנספח ג'

❖ "יומן פגישות"

כאמור, מיד בסיום כל פגישה הנכם מתבקשים לערוך רישום לגבי מהלך הפגישה – "יומן פגישות" – שאותו יש להגיש למנחי התחום ביום הראשון של סמסטר ב'. זכרו לשמור את צילומי היומנים (*).
כזכור – כתיבת יומני הפגישות הנה דרישת חובה של ההתנסות.
"יומני הפגישות" יכולים לשאת אופי של טיוטה אישית. אין חשיבות לסדר, יופי, אופן הניסוח וכו' – אלו מקומם בעבודת הסיום עצמה. מה שחשוב הוא עצם העלאת הפגישה על הכתב, מיד לאחר הפגישה עם המשפחה, מכיוון שהתכנים והרשמים נוטים להישכח אם לא מעלים אותם על הכתב בזמן אמת.

יש להתייחס ביומן למספר מישורים :

(א) תיעוד תוכן המפגש : הרישום יסייע לכם לזכור את תוכן המפגש. תוכלו לעבור על מה שנאמר בכל פגישה לקראת הפגישה שלאחריה ובכך יתאפשרו רציפות והמשכיות.

(ב) תיעוד רגשות, רשמים, שאלות, השערות : כתיבת היומן תאפשר לכם לגבש את התרשמויותיכם ממהלך הפגישה, מאופי התקשורת בין חברי המשפחה והתקשורת בינכם ובין המשפחה, וכן תחושות, השערות או שאלות שעלו בזמן המפגש או בעקבותיו.

(ג) תיעוד תהליך : קריאת היומנים בסיום הפרוייקט תסייע לכם להבין תהליכים שקרו במהלך המפגשים עם האדם והמשפחה, כגון : שינויים מנקודת המבט של המשפחה, שינויים בתפישה שלכם את המשפחה ואת הלקות ושינויים בקשר ביניכם.

(*) ראו בהמשך המסמך הנחיות מפורטות לכתיבת "יומן הפגישות"

היומן האחרון הוא היומן בו אתם מתבקשים לעשות רפלקציה על תהליכים שעברתם לאורך כל ההתנסות. לשם כך חיזרו וקראו את היומנים אותם כתבתם בסיום כל פגישה וכך תוכלו להתייחס לתהליכים שקרו לכם במהלך ההתנסות כולת. ליומן זה יש לצרף דף הערכה עצמית אשר יחולק לכם על ידי שירלי טל

1.5 מהלך המפגשים

הפרוייקט כולל ששה מפגשים עם המשפחה. לכל פגישה מטרות שונות ורצוי גם מיקום שונה.

- א. המפגש הראשון** הוא מפגש היכרות. הזמן מומלץ: כשעה.
- ב. המפגש השני:** מיועד להעמקת הקשר ביניכם ובין המשפחה. לקראת מפגש זה כדאי לתכנן ולהכין פעילות כלשהי עם האדם לבד או עם האדם ומשפחתו. פעילות כזו תתוכנן תוך התחשבות ביכולותיו התקשורתיות והפיזיות של האדם עם הלקות, תחומי ההתעניינות שלו, אביזרי עזר שהוא נזקק להם וכד'. ההחלטה האם הפעילות תעשה עם האדם לבד או שתהיה משותפת לו ולאנשים אחרים במשפחה (או גורמים מטפלים אחרים כגון מטפלות) תעשה בהתאם לנסיבות המפגש. לדוגמה: אפשר לבקש מאחד מבני המשפחה לתת לכם תמונות משפחתיות שונות ולבנות ביחד עמם במהלך המפגש מעין "עץ משפחתי". אפשרות אחרת היא לבקש תמונות שונות מהעבר ולסדר אותן ביחד.
- בסיום המפגש כדאי לנסות ולתכנן עם המשפחה את המשך המפגשים במיקומים שונים שמתוארים בהמשך. זמן מומלץ: כשעה.
- ג. המפגש השלישי** מיועד להבנת הקשר של אדם עם הלקות ושל משפחתו עם המערכת הרפואית או כל גורם טיפולי אחר. לכן רצוי לבצע אותו יחד עם האדם ו/או המשפחה אצל רופא/ה העוקב/ת אחר החולה או גורם טיפולי אחר (פיזיותרפיסט/ית, קלינאית תקשורת, מרפאה בעיסוק וכד').
- כדאי לבדוק אפשרות זו עם המשפחה כבר במפגש השני. אם יש ביקור כזה שמתוכנן ממילא, כדאי לברר עם המשפחה אם יש אפשרות להצטרף לביקור ואם המשפחה מוכנה להצטרפותכם בקשו מהם את מספר הטלפון של הגורם הטיפולי ובקשו את הסכמתו/ה. אם נדרשת בשלב זה עזרה מאיתנו – אנא הודיע/י לגבי צאלה אדלשטיין או לגבי שירלי טל.
- ד. המפגש הרביעי** מיועד להבנה של מערכות תומכות רחבות יותר הקשורות לחיי המשפחה. זאת כדי להבין טוב יותר את ההיבט המערכתי בחיי המשפחה: מערכת חברתית, קהילתית, תרבותית, דתית, תעסוקתית, וכו'.

הפעילויות שאפשר להצטרף אליהן תקבענה בהתאם לאורח חייו של האדם. לדוגמה: אם הוא נוהג לבקר פעם בשבוע במועדון כלשהו, אפשר להצטרף אליו לשם. כמובן שבחירת היעד לביקור תעשה במשותף עם המשפחה ובהסכמתה המלאה. ה. מפגש חמישי מיועד למפגש קבוצתי במועדון, בתיאום עם העובדת הסוציאלית של עמותת "נאמן". ו. מפגש סיום פרידה.

תאריך הגשת היומן למזכירות היחידה לחינוך קליני רשום בלוח הזמנים

יעוץ ותמיכה

במהלך המפגשים עם המשפחה יתכן שתרגישו צורך להתייעץ בנושאים שונים או לקבל תמיכה כלשהי. לשם כך יתקיימו שלושה מפגשים באוניברסיטה: מפגש ראשון שבו יוצג הפרויקט, ינתן בו מידע על האספקטים השונים של הפרויקט ובו גם תעשה ההצמדה למשפחות השונות. המפגש השני יערך באמצע התקופה ויתמקד בהרגשות, המחשבות והתהליכים שעברתם עד אז. המפגש האחרון יערך לקראת סיום הסמסטר ויהווה מפגש סיכום.

תאריכי הפגישות מפורסמים בטבלת הזמנים.

המפגשים יתקיימו בימי א' באוניברסיטה.

בשאלות, בקשות וייעוץ אפשר לפנות לגבי צאלה אדלשטיין ceelaede@012.net.il

נספח א': הנחיות מפורטות לעריכת המפגשים והוראות לכתבת היומנים

המפגש הראשון – קווים מנחים

- 1) **הציגו את עצמכם** לפני שתתחילו בשאלות שאלות. ספרו על עצמכם, על מהות הלימודים בחוג להפרעות בתקשורת ועל אופי הפרויקט שבזכותו הגעתם למשפחה. היכרות ראשונית היא תנאי הכרחי לפיתוח מערכת יחסים משמעותית וכנה.
- 2) **הודו לאדם ולבני המשפחה על נכונותם להיפגש עימכם והדגישו בפניהם כי הם מהווים עבורכם מורים ללמידה משמעותית במגוון רב של תחומים**: למידה על אפיוני הלקות של המטופל, על נקודות החוזק שמאפשרות התמודדות נכונה של המשפחה, על האינטראקציות שנוצרות בתוך המשפחה כתוצאה מהימצאותו של אדם עם לקות, על השינויים שחלו באורח חייהם, משמעות הלקות לגבי המשפחה ועל צפיות המשפחה מאופן ההתייחסות וההבנה שהיו רוצים לקבל מאנשי הטיפול השונים.
חשוב כאן להדגיש יש לכבד כל בקשה או כל סירוב למתן מידע שאין הם רוצים לחלוק אתכם מפאת רגישותו.
- 3) **הקדישו זמן לבירור הציפיות** של האדם והמשפחה מהמפגש עמכם: יתכן ויתברר כי אתם יכולים לעזור, בין בהקשבה שאולי אינם זוכים לה במקומות אחרים, בין במתן עזרה קונקרטית ובין בידיעה כי המשפחה משמשת כמורה ועוזרת לחנך את קלינאי התקשורת בעתיד. ייתכן שלא כל הציפיות יעלו במפגש הראשון ושתוך כדי התפתחות הקשר ביניכם יתבררו תרומות נוספות הדדיות.
- 4) **נסו להכיר את תכונותיו של האדם עם לקות ואת מהות הלקות**: בקשו מבני המשפחה לספר על המטופל, כיצד ומתי החלה המחלה/לקות? כיצד אובחנה? כיצד נמסר להם על כך? על ידי מי? מה המצב מאז ועד עתה? על המערכת הרפואית, החינוכית, השיקומית, על ההתמודדות – כל דבר שברצונם לספר. מה הייתה התגובה לאבחנה? האם חלו שינויים בתגובה הרגשית ובתפישת הלקות במהלך הזמן? האם יש הבדל בתפישות בני המשפחה השונים? מה השינויים במהלך המחלה/לקות לאורך הזמן? השלם את הסיפור לגבי הסימפטומים, המוגבלות, השפעת המחלה/לקות על המשפחה. מה השפעת המחלה/לקות על התפקוד היומיומי בכל התחומים? איזה פשרות צריכים בני המשפחה לעשות כדי לענות על הצרכים של כל בני המשפחה? מה השפעת הטיפולים? מה הקשר בין החולה והמשפחה לצוות הטיפולי. כיצד היו בני המשפחה רוצים שאנשי הטיפול יתייחסו אליהם? מה עוזר להם במיוחד בהתמודדות? מה הקשה ביותר?
- 5) **תיאום הפגישה הבאה.**

נקודות לרישום "יומן פגישה" מייד לאחר סיום המפגש

רשמו את תוכן השיחה והתרשמויות עיקריות:

- ❖ איפה נערכה הפגישה? (תיאור קצר של הסביבה הפיזית).
 - ❖ מי המטופל ומה הלקות?
 - ❖ מי היו המשתתפים במפגש ומי היו הדוברים בכל שלב?
 - ❖ מה התרשמותכם מהקשרים בין בני המשפחה?
 - ❖ מה ציפיותיכם מהמפגשים ומה ציפיות בני המשפחה?
 - ❖ מה היתה הרגשתכם במהלך המפגש ומה היה הגורם שלדעתכם תרם ביותר להרגשה זו?
 - ❖ האם היו לכם גם תחושות לא נוחות? נסו לפרש מה גרם לכך וסביב איזה נושאים.
- כיצד התרשמתם מתגובות המשפחה לתחילת התהליך ביניכם ומה לדעתכם היו התחושות העיקריות שלהם?

המפגש השני – קווים מנחים

- 1) לקראת המפגש עצמו קראו את "יומן הפגישה" מהמפגש הקודם.
חשבו לעצמכם: מה יהיה מעניין לברר הפעם? אילו שאלות תרצו להציג למשפחה?
בדקו מה מהנושאים שלא הספקתם לשוחח עליהם בפגישה הראשונה.
- 2) בדקו עם בני המשפחה מה השתנה מאז המפגש הקודם? האם היה שינוי במהלך המחלה/לקות? האם היו שינויים אצל בני המשפחה האחרים.
- 3) נסו לקבל אינפורמציה על המשפחה והקשרים בין בני משפחה. אל תסתפקו בעובדות יבשות, עודדו את בני המשפחה לספר את סיפורם וערבו כמה שאפשר יותר ובדרכים שונות את האדם עם הלקות. אל תשאירו אותו בצד. בשל המגבלות התקשורתיות אין זה תמיד קל, אבל חשוב להיות ערים לכך שקשיים תקשורתיים ופיזיים גורמים לכך שהאדם עם הלקות נשאר הרבה פעמים בצד תוך כדי שיחות עם משפחתו ולכן צריך לעשות מאמץ מיוחד לערב אותו בשיחה ובפעילות.

4) הערות:

- ❖ שימו לב! יש משפחות המעדיפות לשמור לעצמן אירועים או אנשים מסוימים. כבדו את רצון המשפחה, ואל תנסו לחדור לתחומים שהמשפחה חוסמת את הדרך אליהם, הישארו בתחומים בהם המשפחה מרגישה נוח לשוחח.
- 5) השלמת סיפור המשפחה לגבי הלקות והאבחנה. לאחר שהמשפחה סיימה להשלים את תיאור העץ המשפחתי, שוחחו יחד על רשמים והשלמות למידע שהצטבר עד לאותו שלב.
- 6) לסיום הפגישה, תסכמו תכנים ותאריכים למפגשים השלישי והרביעי:
- ❖ את המפגש השלישי רצוי לבצע יחד עם המטופל ו/או המשפחה אצל רופא/ה או מטפל אחר העוקב/ת אחריו. נוח ביותר יהיה להצטרף לביקור המתוכנן ממילא – בדקו אפשרות זו עם המשפחה עוד במפגש הזה ובצעו את התיאומים הנדרשים: חובה לבקש מהמשפחה לברר עם הרופא האם זה אפשרי שתצטרפו לביקור.
- אם נדרשת בשלב זה עזרה מאיתנו – אנא הודיעו לגב' צאלה אדלשטיין או לגב' שירלי טל.**
- ❖ כמו כן כדאי כבר לתאם את המפגש הרביעי שבו תתלוו לאחת המערכות החברתיות אליהן קשורים האדם עם הלקות ומשפחתו.
- כמובן שיש לקבל את הסכמת המשפחה להצטרפות למפגשים. בקשו מהמשפחה לשוחח על כך שתגיעו למפגש שנקבע עם המארגנים/אחראיים.
- נקודות לרישום "יומן פגישה שנייה" מיד לאחר סיום המפגש
- ❖ רשמו את תוכן השיחה. התייחסו לנושאים בסעיף 5 ב"קווים מנחים למפגש הראשון".
- ❖ האם בשלב זה של התהליך ניתן להתרשם משינויים באחד או יותר מההיבטים הקשורים למחלה עצמה, לתפישות המשפחה, לקשר המתפתח ביניכם.
- ❖ אם אכן אתם מזהים שינויים באחד ההיבטים שצוינו, מה לדעתכם השפיע על היווצרותם?
- ❖ האם מבחינתך היה הבדל משמעותי בין פגישה זו לפגישה הראשונה? נסו להסביר מה מהותו.

המפגש השלישי – קווים מנחים

- 1) לקראת המפגש עצמו קראו את "יומן הפגישה" מהפעם הקודמת. כאמור, פגישה זו מיועדת להבנת הקשר של המטופל והמשפחה עם המערכת הרפואית (או גורם טיפולי אחר).
- 2) אם לוח הזמנים מאפשר שיחה עם המטופל ו/או המשפחה לפני הכניסה לרופא/ה, נסו לברר מה מטרותיהם מביקור זה אצל הרופא/ה?
- 3) עם הכניסה לרופא/ה (או גורם טיפולי אחר) הציגו את עצמכם וקבלו את הסכמתו/ה להשתתפותכם במפגש. (כאמור יש לתאם זאת מראש טלפוניית).
- 4) בזמן הביקור שימו לב למתרחש במפגש: מה נאמר ע"י כל אחד מהנוכחים? מה תוצאות המפגש? התרשמו מהתקשורת בין הרופא/ה, המטופל/ המשפחה.
- 5) אם הדבר מתאפשר באותו רגע, שאלו את המשפחה מה תחושתה לגבי המפגש עם הרופא: האם הושגו המטרות לשמן היא התקיימה, האם היא השפיעה על תחושות ועל תכנון המשך הדרך השיקומית?

נקודות לרישום "יומן פגישה" מייד לאחר סיום המפגש

- ❖ תארו את מהלך הביקור: מה נאמר ע"י כל אחד מהנוכחים? מה סוכם?
- ❖ מה התרשמותכם מהתקשורת בין הרופא/ה והמטופל/ המשפחה.
- ❖ ציינו מה היו מטרות המטופל והמשפחה מהביקור אצל הרופא? האם לכל אחד מבני המשפחה היו מטרות שונות? באיזו מידה מטרות אלו הושגו?
- ❖ מה לדעתכם היו מטרות הרופא? באיזו מידה המטרות הושגו? האם היו שינויים בהנחיות להמשך טיפול בעקבות המפגש?
- ❖ האם לדעתכם בעקבות המפגש עם הרופא השתנתה תפישת המטופל/המשפחה לגבי מצבו?
- ❖ האם תפישתכם לגבי המטופל, המשפחה או הלקות השתנו בעקבות מפגש זה?
- ❖ אילו דברים חדשים למדתם על המשפחה, על המטופל או על הלקות בעקבות מפגש זה?
- ❖ האם לדעתכם נוכחותכם שינתה או השפיעה על מהלך המפגש? כיצד?

המפגש הרביעי – קווים מנחים

1. המפגש מיועד להבנה של מערכות רחבות יותר הקשורות לחיי המשפחה : מערכת חברתית, קהילתית, תרבותית, דתית, תעסוקתית וכו'.
המשפחה אינה פועלת בואקום אלא מהווה חלק ממערכת רחבה יותר ורב ממדיית. לכן רצוי שהמפגש יתבצע במקום רלוונטי למערכות הקשורות למטופל או למשפחה הספציפית, לדוגמא :
2. כפי שכבר צוין, מפגש זה דורש הכנה מוקדמת ותיאום עם המשפחה, אותו רצוי לעשות בפגישה השנייה או השלישית. התכנון והתיאום צריכים להתייחס הן למקום המפגש, לתאריך וגם לאופן השתתפותכם בו. ההשתתפות שלכם יכולה להיות פעילה או שאתם רק צופים. סכמו את דרך השתתפותכם עם בני המשפחה.
3. יש להתחיל להתכונן ולהכין את המשפחה לפרידה במפגש השני (כשהמפגש החמישי אינו בבית אלא במועדון נאמן). מומלץ לבדוק עם המשפחה את רגשותיהם לקראת הפרידה, ולהיות גלויים עמם לגבי רגשותיכם לקראת הפרידה. ניתן להחליט ביחד איזה אופי יהיה למפגש הפרידה.
נקודות לרישום "יומן פגישה" מייד לאחר סיום המפגש
 - ❖ תארו את מהלך הביקור : מקום, זמן, מי המשתתפים.
 - ❖ תארו את האינטראקציות בין המטופל/המשפחה לבין הסביבה בה התקיימה הפגישה : מה נעשה, מה נאמר, כיצד התנהלה התקשורת בין כל המשתתפים.
 - ❖ מי האדם המשמעותי ביותר עבור המטופל בסביבה זו? האם זו תחושתכם או האם נאמר זאת במפורש?
 - ❖ אילו דברים חדשים למדתם על המשפחה, על המטופל או על הלקות עצמה בעקבות מפגש זה?
 - ❖ האם תפישתכם לגבי המטופל, לגבי המשפחה או לגבי הלקות השתנו בעקבות מפגש זה? אם כן, נסו להסביר מה השתנה ולמה ניתן לייחס שינויים אלו.
 - ❖ האם לדעתכם נוכחותכם שינתה או השפיעה על התנהלות המפגש/פעילות?

המפגש החמישי – קווים מנחים

צפיה קבוצתית בפעילות של חברי מועדון נאמן במועדון. (הקבוצות נקבעות בתחילת הסמסטר)

המפגש מיועד למפגש והיכרות עם חברי מועדון "נאמן" השייך לעמותת נאמן. המטרה היא לאפשר לכם להכיר היבט חברתי של האדם עם הלקות אשר אינו קשור למקום שלו במשפחת המוצא. במועדון מתקיים מפגש בין בני אדם להם לקות דומה אך שונה ללא בני משפחה. שימו לב לשונות שבין האנשים, למפגשים השונים בניהם, לדינמיקה שמתפתחת בין חברים שונים ומה איכות התקשורת בניהם.

מטרת המפגש:

לאפשר לכם להכיר את מועדון נאמן אשר נותן מענה לצרכים החברתיים של בני אדם לאחר אירוע מוחי. כמו כן יש חשיבות רבה לאפשר לאנשים שנפגעו לחזור לשיגרת חיים בריאה הכוללת סדר יום קבוע, קימה בבוקר, מפגש חברתי, הקשבה ואחריות על יצירת קשרים עם בני אדם נוספים.

מהלך:

חברי הקבוצה יצטרפו לפעילות במועדון וילוו את חברי המועדון בפעילותיהם השונות במשך אותו מפגש.

תאריכי המפגשים של הקבוצות השונות יקבעו בתיאום עם נאוה וינברגר

(טל: 052-8965408).

נקודות לרישום "יומן פגישה" מייד לאחר סיום המפגש

- ❖ תארו את מהלך הפעילות: מקום, זמן, משתתפים.
- ❖ תארו את האינטראקציות בתוך הקבוצה ובין חברי הקבוצה וקבוצת המנחים (אתם).
- ❖ אילו דברים חדשים למדתם בעקבות מפגש זה?

מפגש אחרון "אחרון חביב" - קווים מנחים

1) המפגש האחרון, מעצם היותו אירוע מסכם, מחייב הכנה מוקדמת שתגבש את הבנתכם של התהליך כולו. לכן, כפי שציינו, ראוי להכין את המשפחה ואת עצמכם מבחינה טכנית ורגשית לקראת מפגש זה. כמו כן, הקפידו לקרוא מחדש את כל יומני הפגישות שכתבתם מתחילת הפרויקט.

2) קחו בחשבון שהסיכום הוא הדדי: **אתם** מסכמים חוויה שהיא גם "מטלה לימודית"; **המשפחה** מסכמת אף היא התנסות שלבטח מהווה עבורה אירוע משמעותי. לכן, בפגישה המסכמת צריך לפנות "מרחב" גם

לשאלות ולהשלמות מידע חשובים עבורכם כסטודנטים אבל גם מתן אפשרות לבני המשפחה או למטופל עצמו להביע את עצמם.

3) נסו לחשוב: מה למדתם על המשפחה? מה למדתם על הלקות ועל המקצוע באמצעות המשפחה? מה למדתם על עצמכם?

נסו לגבש לעצמכם מה מהדברים שלמדתם או הרגשתם תרצו לחלוק עם בני המשפחה, זאת תוך יצירת אווירה חיובית שמבליטה מאוד את תחושת התודה שלכם לעצם הסכמתם לתהליך.

4) הבהירו למשפחה שבשיחה זו מאוד חשוב לכם לשמוע את דעתם והתרשמותם מהתהליך על כל היבטיו – חיוביים ושלייליים כאחד:

❖ איך המשפחה רואה את החודשים האחרונים? מה השתנה במהלך תקופה זו? האם היו שינויים במהלך הלקות? האם היו שינויים בתפישתם את הלקות?

❖ איך בני המשפחה חוו את ביקוריכם? את הקשר ביניכם? האם לדעתם הפגישות ביניכם גרמו להבנות חדשות?

5) **הפרידה** - לקראת סוף המפגש מגיע רגע הפרידה. אמנם ברור היה מתחילת הפרויקט כי הקשר יהיה מוגבל בזמן, עלולים להתעורר קשיים רגשיים אצלכם או אצל המשפחה לקראת הפרידה. (הכוונה לקשיים רגשיים, קושי בנייתוק הקשר, רצון לשמר את הקשר, מעורבות יתר) נסו להתכונן לכך והיו מודעים לגבולות התהליך – לתחילתו ולסיומו. זה המקום להודות לבני המשפחה על נכונותם לשתף אתכם בסיפורם, ועל הסכמתם לשמש לכם כמורים.

נקודות לרישום "יומן פגישה אחרון"

❖ נסו לתאר את מהלך המפגש: מקום, זמן, משתתפים

❖ התייחסו לאווירת המפגש, לתכנים שעלו על ידכם, על ידי המשפחה/מטופל ועל לאופן האינטראקציה שנוצרה.

❖ נסו לתאר את התרשמותכם הכוללת מהמפגש הנוכחי. עד כמה הוא אכן סיכם את מלוא התהליך?

❖ האם עלו בקשות, הערות, ציפיות, שאלות שלא הועלו במפגשים קודמים?

מה למדתם על המשפחה? מה למדתם על הלקות ועל המקצוע באמצעות המשפחה? מה למדתם על עצמכם.

בהצלחה !